

ЕКОНОМІКА АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

УДК 338.4:338.432

Л. О. Левченко,
аспірантка,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

В статті досліджується необхідність, показники та методи оцінки якості продукції загалом і сільськогосподарської зокрема. Аналізується, як якість продукції впливає на всі параметри функціонування підприємства.

Ключові слова: якість, продукція, виробництво, підвищення ефективності, методи оцінки якості.

В статье исследуется необходимость, показатели и методы оценки качества продукции в целом и сельскохозяйственной в частности. Анализируется как качество продукции влияет на все параметры функционирования предприятия.

Ключевые слова: качество, продукция, производство, повышение эффективности, методы оценки качества.

The necessity, indexes and methods of estimation of quality of products in general and agricultural in particular are considered in the article. The process of influence of quality of products on all parameters of enterprise functioning is analysed.

Keywords: quality, products, production, increase of efficiency, methods of estimation of quality.

Сучасні світові тенденції розвитку суспільства зумовлюють нові вимоги до властивостей продукції, що сприяє розвитку нових технологій її виробництва та застосування нових стандартів якості. У результаті для збереження своїх позицій на ринку, конкурентоспроможності своїх товарів виробник має впроваджувати нові технології і товари, постійно корегувати і формувати цілі та стратегію свого розвитку, що вимагає системного підходу.

Проблемою якості сільськогосподарської продукції займаються вітчизняні та зарубіжні дослідники. Серед вітчизняних дослідників можна назвати Андрійчука В. Г., Васильєва В. О., Новікова В. О., Пономарьова С. В., Калиту П. Я., Сарнавську Т. І., Бичківського Р.В., Столярчука П. Г., Сопільника Л. І., Калинського О. О., Шаповала М. І. та ін.

Метою статті є аналіз впливу якості продукції на основні параметри функціонування підприємства. Зокрема, показано теоретичні засади цього впливу та показники, через які відбувається такий вплив.

Системою управління, в якій об'єктом управління є процеси створення продукції (розробка, проектування, технологічна підготовка виробництва і власне саме виробництво), є менеджмент якості, що забезпечує системний підхід до власного розвитку організації та підвищення задоволеності споживачів. Упровадження системи менеджменту якості і розробка процедур допомагають вказати напрями розвитку і вдосконалення, а головне — надати систему, яка допоможе в пошуку кращих бізнес-рішень. Українські виробники і споживачі є повноцінними учасниками світового ринку, а український ринок є його невід'ємною часткою. Таким чином, загальні світові тенденції і шляхи розвитку впливають та відображаються на їх діяльності і функціонуванні. В умовах зростаючої конкуренції українським підприємствам не обійтись без упровадження нових технологій та стандартів якості, що дозволяють захищати внутрішній ринок та успішно конкурувати на зовнішньому. Дотримання технології, постійна відповідність стандартам якості товарів, що виробляються, найкраще співвідношення ціни та якості продукції робить товари конкурентоспроможнішими.

Якість — це об'єктивний чинник, що пояснює багато глибинних причин наших економічних і соціальних труднощів, зниження темпів економічного розвитку за останні десятиліття, а також підвищення ефективності виробництва і рівня життя в розвинених країнах Заходу.

Якість товару, його експлуатаційна безпека і надійність, дизайн є для сучасного покупця основними критеріями при здійсненні покупки, і отже, визначають успіх або поразку підприємства-виробника та діяльність на ринку. Якість є найефективнішим засобом задоволення потреб споживачів та одночасно з цим засобом зниження виробничих видатків. Тому сучасна ринкова економіка ставить принципово нові вимоги до якості продукції, що виробляється. Це пов'язано з тим, що зараз процвітає будь-якої

фірми, її стійке положення на ринку товарів і послуг визначаються рівнем конкурентоспроможності [2].

У свою чергу, конкурентоспроможність пов'язана з дією кількох десятків чинників, серед яких можна виділити два основних — рівень ціни та якості продукції. При цьому якість продукції поступово виходить на перше місце. Продуктивність праці, економія всіх видів ресурсів також поступаються місцем якості. Якість — це сукупність властивостей і характеристик продукції, які додають їй здатність задовольняти обумовлені або передбачувані потреби. Будучи продуктом праці, якість товару — категорія, нерозривно пов'язана з вартістю, зі споживчою вартістю.

Споживча вартість характеризує здатність продукції задовольняти певну потребу споживача. Одна і та ж споживча вартість може по-різному задовольняти потребу. Тому якість характеризує міру споживчої вартості, міру її придатності і корисності. Отже, споживча вартість складає основу якості, а остання відображає рівень споживчої вартості, тобто кількісне задоволення суспільної потреби в продукції. Отже, у товару, який представлений від кількох виробників, є великі шанси стати головним та стійким на ринку лише за однієї умови — відповідності ціни та якості. Саме це приховує в собі всі інші важливі характеристики: надійність, довговічність, естетику та необхідність, які всі виробники так люблять відображати в матеріальному виразі вартості продукту і в той же час зовсім забувають про відповідність необхідним показникам якості товару.

Зараз у всьому світі якість продукції оцінюється на основі кількісного виміру її визначальних властивостей. Сучасні наука і практика виробили систему кількісної оцінки властивостей продукції, які і дають показники якості. Поширена класифікація властивостей предметів (товарів) за групами, які дають відповідні показники якості (рис. 1).

Визначення біологічних показників якості обумовлено специфікою сільськогосподарського виробництва. Вони характеризують придатність сільськогосподарської продукції до споживання в їжу і залежать від біологічних і фізіологічних особливостей рослин і тварин, у процесі вирощування і догляду яких одержують відповідну продукцію.

Показники технологічності характеризують такі властивості сільськогосподарської продукції, які є необхідними і водночас надто важливими для її ефективної промислової переробки або для виробничого використання в наступних циклах сільськогосподарського виробництва [1].

Рис. 1. Показники якості продукції

Показники транспортабельності продукції характеризують її здатність до транспортування, вантажно-розвантажувальних робіт. Екологічні показники — це рівень шкідливих наслідків для довкілля та живих організмів, які виникають при експлуатації або застосуванні продукції. Економічні показники характеризують ступінь економічної вигоди виробництва сільськогосподарським товаровиробником продукції (товару) відповідної якості. Естетичні показники характеризують інформаційну виразність, раціональність форми, цілісність композиції, досконалість виконання, стабільність товарного вигляду продукції. Патентно-правові показники характеризують патентний захист і патентну чистоту продукції та є істотним чинником при визначенні конкурентоспроможності. При визначенні патентно-правових показників слід враховувати у продукції нові технічні та технологічні рішення, а також рішення, захищені патентами як у країні-виробнику, так і в країнах передбачуваного експорту.

Показники безпеки характеризують особливості використання продукції з точки зору безпеки для споживача та обслуговуючого

персоналу при виробництві, зберіганні, транспортуванні та застосуванні продукції. Показники надійності характеризують здатність продукції до збереження показників якості у процесі зберігання та транспортування. Показники надійності, екологічності та безпеки продукції — одні з найважливіших властивостей, що визначають рівень її якості. Усі ці показники за різними об'єктами регламентуються відповідними нормативними актами та документами (законами, стандартами та правилами) й оцінюються по-різному: деякі — самими виробниками, деякі — споживачами, у різних умовах, на різних етапах виробництва, реалізації чи використання продукції. Тому важливо, щоб оцінка проходила суворо по кожному з етапів для уникнення недоліків товарів у тому чи іншому показнику.

Також треба брати до уваги методи оцінки якості, яких теж багато і які є не менш важливими. В основі кожного методу є певні розробки, за якими відбувається дослідження. Якщо казати про кожен з них окремо, не знайдеться певної відмінності від самих показників, що були наведені вище, але ж зрозуміло, що методи — це широке поняття та довший і точніший процес визначення й отримання кінцевого результату.

Вибір того чи іншого методу оцінки буде впливати на ефективність виготовлення продукції. Ефективність виробництва може підвищуватися навіть при скороченні обсягів реалізації, але це можливо лише за умови, якщо якість продукції зростає швидше, ніж темпи зниження обсягів виробництва і реалізації. Для визначення економічної ефективності від поліпшення якості продукції необхідно враховувати, що для поліпшення якості потрібні додаткові поточні й одноразові витрати; економічний ефект від поліпшення якості продукції отримує саме споживач, у даному випадку продукція реалізується і виробник збільшує доходи, що дуже важливо для нас; необхідно враховувати економію від зниження кількості браку; підприємство при поліпшенні якості продукції отримує економічну вигоду від збільшення обсягів випуску і реалізації продукції, збільшення ціни реалізації, експорту. Усі ці показники приводять до збільшення прибутку [5].

Соціальна ефективність високої якості продукції і послуг відбивається на стані всього суспільства, його окремих груп та осіб. Вона виражається в зміцненні відчуття власної гідності як споживачів, так і товаровиробників. А головне — висока якість продукції є матеріальною основою якості життя громадян. Високий рівень способу життя є вищий прояв соціальної ефективності якості. У зв'язку з високою задоволеністю матеріальних і духов-

них потреб громадян та їх груп на основі високої якості продукції, товарів і послуг істотно зростають практично всі компоненти безпеки, створюються умови для стабільності в суспільстві і стійкого розвитку. При погіршенні якості продукції, що випускається, соціальна ефективність перетворюється на свою протилежність: виникають незадоволеність, конфлікти, загострюються протиріччя між виробництвом і споживанням, розвиток суспільства втрачає стійкість.

Від товару до його характеристики — якості, від якості до потреб суспільства, — проводячи такі паралелі, можна встановити зв'язок між виробником та споживачем за допомогою лише одного — високої якості товару. А управління цією системою приводить до покращення та встановлення нових стандартів якості. Розв'язання будь-якої великої проблеми неможливе без ефективного управління, яке передбачає зосередження всієї уваги і сил на основному напрямі. Весь досвід і потенціал науки, техніки, промисловості, знання й уміння працюючого населення слід направити на розв'язання самої невідкладної проблеми — підвищення якості, що задовольняє споживачів, і відповідно створення конкурентоспроможних продукції і послуг. У сучасних умовах у першу чергу це залежить від істотного вдосконалення управління якістю, яка нерозривно пов'язана з підвищенням ефективності всього виробництва. Поліпшення системи якості є об'єктивною необхідністю в умовах ринкової економіки. Якщо цю вимогу ринкових відносин залишити без уваги, то виникне небезпека негативних наслідків для всіх наших підприємств, економіки і матеріального благополуччя кожної людини.

Упровадження системи менеджменту якості, міжнародних стандартів ІСО серії 9000 лише позитивно впливають на економічне життя — вигідні операції можуть виникнути лише у випадку, якщо замовники і споживачі зможуть переконатися в наявності на підприємстві системи, що відповідає міжнародним стандартам, системи менеджменту якості, що сприймається як здатність підприємства стабільно функціонувати на ринку та реалізовувати свою продукцію і якість продукції якого є передбачуваною [4].

В умовах розширення і поглиблення ринкових відносин, гострої конкуренції на товарних ринках виникає необхідність здійснювати всебічну оцінку контролю виконання, ефективності та покращення якості. Це відбувається на кожному підприємстві, бо навіть ті підприємства, які продають продукцію, що не є високо-

якісною, можуть бути зацікавленими в підвищенні якості, оскільки це завжди означає завоювання нових ринків збуту, розширення виробництва, збільшення прибутку. У наш час завжди існує можливість модернізації виробництва і поліпшення якості продукції за всіма показниками. Існують підприємства, для яких підвищення якості продукції є другорядним завданням, що розглядається як зайве вкладення коштів, проте умови конкуренції на ринку зумовлюють те, що такі підприємства рано чи пізно будуть вимушені модернізувати своє виробництво для збереження обсягів реалізації продукції.

Отже, в Україні існує тенденція на покращення систем менеджменту якості, використання міжнародних стандартів на підприємствах є підтвердженням цьому. Цей процес лише може бути прискореним чи уповільненим обставинами, які складаються у світі. Важливо йти поряд із тенденцією на покращення нових технологій, наукових розробок, використання молодих та перспективних кадрів, які виведуть виробництво на новий технічний та технологічний рівень. Оскільки якість є невід'ємною частиною виробництва та підприємства, важливим є обґрунтування прийнятних у даних умовах системи показників і методів оцінки якості.

Література

1. *Андрійчук В. Г.* Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
2. *Васильєв В. О., Новіков В. О.* Управління якістю та сертифікація. Інтернет Інженерінг. — К., 2002. — 416 с.
3. *Калита П. Я., Сарнавская Т. И.* Система всеобщего управления качеством (TQM). — К.: УАК, МЦК «ПРИРОСТ», 1997. — 38 с.
4. *Никитин В. А.* Управление качеством на базе стандартов ИСО 9000:2000. — СПб.: Питер, 2002. — 272 с.
5. *Пономарьов С. В.* Управління якістю продукції. Інструменти й методи менеджмента якості. — К.: Стандарти та якість, 2005. — 248 с.
6. Управління якістю. Сертифікація: Навч. посіб. / Р. В. Бичківський, П. Г. Столярчук, Л. І. Сопільник, О. О. Калинський. — К.: Школа, 2005, — 432 с.
7. *Шаповал М. І.* Менеджмент якості: Підручник. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2003 — 475 с.

Статтю подано до редакції 22.09.09 р.

ВЕКСЕЛЬНЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглянуто напрямки використання вексельного кредитування як можливого фінансового інструменту для забезпечення обіговими коштами аграрних підприємств. На основі існуючої законодавчої бази щодо регулювання вексельного обігу запропоновано можливі варіанти отримання кредиту аграрними підприємствами під заставу векселя.

Ключові слова: вексель, обігові кошти, дисконт, вексельний кредит, вексельний обіг, векселедавець, векселедержатель

В статье рассмотрено направления вексельного кредитования, как возможного финансового инструмента для обеспечения оборотными средствами аграрных предприятий. На основе существующей законодательной базы относительно вексельного оборота предложено возможные варианты получения кредита аграрными предприятиями под заставу векселя.

Ключевые слова: вексель, оборотные средства, дисконт, вексельный кредит, вексельный оборот, векселедатель, векселедержатель

In article is considered directions of bill crediting, as possible financial tool for maintenance of circulating assets of the agrarian enterprises. On the basis of existing legislative base concerning a bill turn it is offered possible variants of reception of the credit for agrarian enterprises under a bill collateral.

Keywords: the bill, circulating assets, discount, the bill credit, a bill turn, the drawer, the maker

Особливості сільського господарства об'єктивно зумовлюють необхідність впровадження в цьому секторі економіки нижчих процентних ставок за кредити порівняно з іншими її галузями. Низька оборотність оборотних засобів підприємств АПК і, особливо аграрних підприємств, робить для них кредит дорожчим, ніж для інших галузей економіки, де швидше обертання оборотних засобів збільшує грошові надходження і цим здешевлює кредит. Ця проблема ускладнюється низькою прибутковістю аграрних підприємств і високими процентними ставками за кредит в Україні.